

הפטרת היום

וְאָמַר סָלוּ סָלוּ פָּנֵי דַרְךְ הָרִימוּ מִכְשׁוֹל מִדְרֶךְ עַמִּי: ס כִּי כֹה אָמַר רַם וְנִשָּׂא שֶׁכֶן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשַׁכֵּן וְאֵת דְּכָא וְשִׁפְלָ רֹחַ לְהַחֲיֹת רֹחַ שְׁפָלִים וְלְהַחֲיֹת לֵב נִדְכָּאִים: פִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְלֹא לִנְצַח אֶקְצוּף פִּי רֹחַ מִלְפָּנֵי יַעֲטוּף וְנִשְׁמוֹת אֲנִי עֲשִׂיתִי: ... בּוֹרָא נּוֹב נִיב שְׁפָתַיִם שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וְלִקְרוֹב אָמַר ה' וְרַפְּאֵתִיו: ... קָרָא בְּגֵרוֹן אֶל תַּחֲשֵׁד פְּשׁוּפָר הָרַם קוֹלְךָ וְהִגַּד לְעַמִּי פִּשְׁעֵם וּלְבַיִת יַעֲקֹב חֲטָאתֶם: וְאוֹתֵי יוֹם יוֹם יִדְרָשׁוּן וְדַעַת דְּרָכֵי יַחְפְּצוּן כְּגוֹי אֲשֶׁר צָדְקָה עָשָׂה וּמִשְׁפָּט אֲלֵהִיו לֹא עָזַב יִשְׂאֵלוֹנֵי מִשְׁפָּטֵי צְדָק קִרְבַּת אֱלֹהִים יַחְפְּצוּן: ... הַכְּזָה יִהְיֶה צוּם אֲבַחְרֵהוּ יוֹם עֲנוֹת אָדָם נִפְשׁוֹ הִלְכָף כְּאֲגָמָן רֹאשׁוֹ וְשָׁק וְאָפֵר יִצִּיעַ הִלְזָה תִקְרָא צוּם יוֹם רְצוֹן לַה': הַלּוֹא זֶה צוּם אֲבַחְרֵהוּ פִתַח חֲרָצְבוֹת רִשְׁעֵ הַתֵּר אֲגִדּוֹת מוֹטָה וְשַׁלַּח רְצוּצִים חֲפְשִׁים וְכָל מוֹטָה תִנְתַּקּוּ: הַלּוֹא פִּרְס לָרַעַב לַחֲמֶד וְעַנְיִים מְרוּדִים תִּבְיֵא בֵּית פִּי תִרְאֶה עֵרֶם וְכִסְיֹתוֹ וּמִבְשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלֵּם: אִזּוּ יִבְקַע פֶּשַׁח אֹרֶךְ וְאֶרְכַּתְךָ מֵהֵרָה תִצְמַח וְהִלְךְ לִפְנֵיךְ צְדָקָה כְּבוֹד ה' יִסְפָּד: (ישעיהו נז יד, נח יז)

במדבר רבה טו טז

אמרו ישראל לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, אתה יודע כוחו של יצר הרע שהוא קשה. אמר להם הקב"ה: סיקלו אותו קמעה בעולם הזה, ואני מעבירו מכם לעתיד, שנאמר: "סולו סולו המסלה סקלו מאבן" (ישעיהו סב י). וכן הוא אומר: "ואמר סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי" (שם נז יד). ולעולם הבא אני עוקרו מכם: "והסירותי לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר" (יחזקאל לו כו). כך דרש ר' תנחומא.¹

מסכת מגילה דף לא עמוד א

ביום הכפורים קורין אחרי מות (ויקרא טז) ומפטירין כי כה אמר רם ונשא (ישעיהו נז טו), ובמנחה קורין בעריות ומפטירין ביונה.² אמר רבי יוחנן: כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקב"ה אתה מוצא ענוותנותו; דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים. כתוב בתורה: "כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני האדנים" (דברים י), וכתוב בתורה:³ "עושה משפט יתום ואלמנה". שנוי בנביאים: "כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו" (ישעיהו נז טו), וכתוב בתורה: "ואת דכא ושפל רוח". משולש בכתובים דכתיב: "סלו לרכב בערבות בנה שמו" (תהלים סח ה), וכתוב בתורה: "אבי יתומים ודין אלמנות".⁴

¹ וכן הוא בגמרא סוכה נב א שמדובר ביצר הרע: "שבעה שמות יש לו ליצר הרע. הקב"ה קראו רע ... משה קראו ערל ... דוד קראו טמא ... שלמה קראו שונא ... ישעיה קראו מכשול, שנאמר: סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי". זה אותו "שאוור שבעיסה" שמעכב ומחבל בכל (ברכות יז ע"א, ירושלמי ברכות ד ב). ובעקבות כל אלה הלך גם רש"י בפירושו כאן: "ואמר סולו סולו - כה אמר הנביא בשמי לעמי כבשו מסילה סלולה פנו יצר הרע מדרכיכם: הרימו מכשול - סלקו האבנים שאתם נכשלים רגליכם בהם הם הירחורירי רשע". אבל אין פסוק יוצא מידי פשוטו כפי שמבאר רד"ק: "ואמר סולו סולו - החוסה בי יאמר במגפת האויב סלו סלו פנו דרך, כי המכשול שהיה בדרכים הורם, והוא האויב שלא היו יכולים ישראל לבא ירושלם מפני האויב. אמר פנו להם הדרך עתה והרימו המכשול, אם יש בדרכים אבני מכשול הרימו אותם כי המכשול הגדול והוא האויב כבר הוסר". ובמקום אחר אומר ישעיהו: "עברו עברו בשערים פנו דרך העם סלו סלו המסלה סקלו מאבן הרימו נס על העמים" (סב י) ששם ודאי היא דרך הגאולים לשוב לארץ. ופירוש דעת מקרא כאן מנסה לשלב את השיבה לארץ עם התשובה לה: "משום שהשיבה אל ארץ ישראל היא גם השיבה אל ה', שהרי הדריס בחוץ לארץ - כאילו עובדים עבודה זרה". ואנו תמהים על מסדר ההפטרה, מדוע בחר להתחיל בפסוק ששייך לפרשה קודמת, שבינו ובין הפסוק הבא, מפרידה פרשה סתומה (האות "ס"). ראה למעלה ובתנ"כים המודפסים.

² מכאן משמע בפשטות שהיו מתחילים את ההפטרה בפסוק טו: "כי אמר רם ונשא וכו'", הפסוק השני בהפטרה שלנו, אשר פותח כאמור פרשה (פיסקא) חדשה; ואולי רק מאוחר יותר הוסיפו את הפסוק: "ואמר סולו סולו פנו דרך וכו'" אשר שייך לפרשה (פיסקא) הקודמת וחותרם אותה. ראה פירוש רש"י בגמרא מגילה שם: "כי כה אמר רם ונשא - ואמר: סולו סולו שמדבר במידת התשובה: הלא זה צום אבחרהו". ראה גם סידור רש"י המסביר את סדר הקריאה ביום הכיפורים, סימן ריג: "ובשנייה (בספר התורה השני שמוציאים) קורא המפטיר בסדר פנחס ובעשור לחודש השביעי, ומפטיר ואמר סלו כי כה אמר רם ונשא, שמקבל וגזור חיים לשבים". האם רש"י הוא מחדש המסורת שמתחילים בפסוק ואמר סולו סולו? האם פירושו שמדובר בתשובה וביצר הרע קשורה בכך?

³ אחריו, בסמוך.

⁴ מדרשים ופרשנים רבים על פסוק זה, מפתחים את המוטיב של שילוב שגב הקב"ה ורוממותו עם מבטו על הדלים והנדכאים דווקא, מוטיב מרכזי בהפטרה זו וביום זה. ראה מדרש תנחומא (בבב) פרשת וירא סימן ג: "אמרו רבותינו בשם ר' אליעזר בן פדת: בשבעה מקומות אתה מוצא שהשווה הקב"ה עצמו עם לבבות הנמוכים, מנין? שנאמר: כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים וגו' (דברים י ז), ראה כמה גבורה וכמה שבת, ומה כתיב אחריו, עושה משפט יתום ואלמנה (שם שם). וכתוב: כי רם ה' ושפל יראה וגו' (תהלים קלח ו), וכתוב: כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח (ישעיה נז טו), וכתוב: כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי וגו' (ישעיהו סו א), וכתוב: ואת כל אלה ידי עשתה וגו' ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וגו' (שם), והשאר בספר תהלים". וכן במדרש תהלים (בבב) מזמור ד: "... כסא הכבוד כנגד כולך, ועל כסא הכבוד הזה ולמעלה מכולן מלך רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו (ישעיה נז טו). ואעפ"י שהוא רם ונשא, שרוי את דכא ושפל רוח (ישעיהו שם). ואדם נכנס לבית הכנסת ועומד ומלחש שם תפילתו, והקב"ה מאזין. הדא הוא דכתיב: כה' אלהינו בכל קראנו אלי (דברים ד ז)". ובלשונו

בראשית רבה כד ד

דבר אחר: "זה ספר תולדות אדם". כתיב: "כי לא לעולם אריב" (ישעיה נז טז) - עם אדם הראשון, "ולא לנצח אקצוף" (שם) - עם תולדותיו.⁵ "כי רוח מלפני יעטוף" (שם) אמר רבי הונא: הרוח הזה בשעה שהוא יוצא לעולם הוא מבקש להחריב את העולם, והקב"ה מְרַשְׁלו בהרים וּמְשַׁבְרוּ בגבעות, ואומר לו: היזהר שלא תזיק ברייתי, מאי טעמיה? "כי רוח מלפני יעטוף". מה הוא יעטוף? מתישו, כמו שאתה אומר: "בְּהִתְעַטֵּף עָלַי נִפְשִׁי אֶת ה' זָכַרְתִּי וַתְּבוֹא אֵלַיךְ תְּפִלְתִּי אֶל הַיָּכַל קְדֻשָּׁךְ" (יונה ב ח). אמר ר' הונא: בשלשה מקומות יצתה רוח שלא במשקל וכבר היה לה להחריב את העולם ... בימי איוב ... בימי יונה ... בימי אליהו ... בימי יונה שנאמר: "וה' הטיל רוח גדולה אל היים" (יונה א ד).⁶

ויקרא רבה טז ט

"בִּרְאָה נִיב שְׁפָתַיִם שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וְלִקְרוֹב אָמַר ה' וַיִּרְפָּאתִיו" (ישעיה נז יט). "בורא ניב שפתים" - ר' יהושע בן לוי אמר: אם הניבו שפתיו של אדם בתפילה, יהא מובטח שנשמעת תפלתו. מאי טעמא? "תכין לבם, תשמע אזנך" (תהלים י יז), ואומר: "בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב". אם לקרוב, כבר שלומו ממנו ובו. אם לרחוק – זה ... שהיה רחוק ונעשה קרוב.⁷

אליהו זוטא (איש שלום) פרשה כב

אמר להם ר' אליעזר לתלמידיו: בניי, יכולין אתם לעמוד בתוכחות? אמרו לו: יהי רצון לדברים שתודיענו.⁸ מיד פתח ואמר: "קרא בגרון אל תחשוך" (ישעיה נח א), זהו שנאמר ברוח הקודש על ידי ישעיה הנביא: "לכו נא ונוכחה יאמר ה' " (ישעיהו א יח).⁹ כנגד מי אמר ישעיה מקרא זה? לא אמרו אלא כנגד בעלי תשובה, שהקב"ה

הקצרה של רש"י על הפסוק שלנו: "מרום וקדוש - אני שוכן ומשם אני עם דכא ושפל רוח שאני מרכין שכינתי עליו". וכבר נדרשנו למוטיב דומה **בדברינו זבחי אלהים רוח נשברה** בפרשת צו.

⁵ הקשר של ימי הרחמים והסליחות עם אדם הראשון, נמצא כבר במדרשים על ראש השנה (פסיקתא דרב כהנא בחודש השביעי, ויקרא רבה כט ועוד). לפי המסורת, אדם הראשון חטא בראש השנה (שחל אז בשבת) ונדון ונסלח לו בו ביום. כאן אנו באים לא רק מכוח תקדים הדין של אדם הראשון ("אתה סימן לבניך, כשם שנכנסתה לפניי בדין ביום הזה ויצאתה בדימוס, כך עתידין בניך להיות נכנסין לפניי בדין ביום הזה ויוצאין בדימוס", שם); אלא גם מכוח ההבטחה שלא לעולם יהיה הריב ולא לנצח הקצף. זו התוספת של ישעיהו והחיבור עם ספר בראשית, ספר תולדות האדם. וד"ק שמדובר באדם הראשון, אבי כל האנושות, לא אבות האומה הישראלית דווקא.

⁶ את סיומת המדרש הבאנו עפ"י נוסח המקבילה במדרש ויקרא רבה טו א. התוספת ליום הכיפורים, דרך הקשר ליונה, היא הרוח המבקשת להרוס ונמצאת עוטפת, זו שמבקשת להחריב את העולם והקב"ה מְרַשְׁלוּ, מחשלה ומשַׁבְּרוּ עד שהיא הופכת לרוח העוטפת את תפילתנו, ככתוב בתהלים עז ד: "אֲזַכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהְמִיָּה אֲשִׁיחָה וַתִּתְעַטֵּף רוּחִי סִלָּה". ובתהלים קמב ד: "בְּהִתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי וְאֶתָּה יְדַעַתְּ נִתִּיבֹתִי" ושם קמג ד: "וַתִּתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי בְּתוֹכִי וְשִׁתּוֹמֵם לִבִּי". וכבר שהיו מי שהמשילו את הספינה של יונה לעולם בזעיר אנפין. מה גרם לה לרוח שתתעטף? האם רק שבועת הקב"ה: "כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף"? או שמא תפילותינו והכרתנו בקטנותנו: "תפילה לעני כי יעטוף"? ראה פירוש רש"י על הפסוק בהפטרה: "כי רוח מלפני יעטוף - כאשר רוח האדם שהוא מלפני שניתן בו מאתי יעטוף יודה ויכנע על מעלו". ועד כאן דברינו על הפסוק השלישי בהפטרת היום.

⁷ מדרש זה מבוסס, כך נראה על ירושלמי ברכות פרק ה הלכה ה, שם, על בסיס המשנה בברכות פרק ה משנה ה המספרת על רבי חנינא בן דוסא "שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת. אמרו לו: מנין אתה יודע? אמר להן: אם שגורה תפילתי בפי, יודע אני שהוא מקובל; ואם לאו, יודע אני שהוא מטורף"; על בסיס משנה זו, מביאה הגמרא את המעשה ברבן גמליאל "שחלה בנו ושלח שני תלמידי חכמים אצל רבי חנינא בן דוסא בעירו אמר לון המתינו לי עד שאעלה לעלייה ועלה לעלייה וירד. אמר להן בטוח אני שנינוח בנו של רבן גמליאל מחליו וסיימו באותה שעה תבע מזון". אבל מדרשים אחרים מפתחים על בסיס פסוק זה את ההבדל בין בעלי תשובה (רחוק) וצדיקים גמורים (קרוב). ראה מדרש תהלים (בובר) מזמור קכ: "אמר ישעיהו: שלום שלום לרחוק ולקרוב וגו' (ישעיה נז יט), אמר הקב"ה: אני ידי פשוטות לבעל תשובה איני מחזיר בריה מי שנתן לי לבו בתשובה, לכך נאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב, וכל מי שיבא אצלי אני בא אצלו ומרפא אותו, שנאמר ורפאתיו". הרחוק קודם לקרוב. וראה גם משנת רבי אליעזר פרשה יא עמוד 210: "מדת בשר ודם, אדם גונב וגוזל ימים רבים, וכשהוא מניח את מעשיו וחוזר בתשובה, אותה שעה מגלגלין עליו את הכל. אבל הקב"ה הוא אינו כן, אלא אדם חוטא לפניו ימים רבים, וכיון שהוא מניח את מעשיו, וחוזר למוטב, אותה שעה אין מזכירין לו שום חטא בעולם, שנאמר כל חטאתיו אשר עשה לא תזכרנה לו. וזה הוא חסדו, שנאמר בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק [ולקרוב]. רחוקים, אלו בעלי תשובה. קרובים, אלו צדיקים גמורים. מפני מה, שהללו הכירו ושבנו, ואלו לא הכירו ושבנו. וזו חסדו, שנאמר: חסדך ה' מלאה הארץ".

⁸ שימוש קצת שונה, ואולי זהו המקורי, לביטוי השגור בפנינו: "יהי רצון" במשמעות שהלוואי שכך יקרה. וכן, שיהיו הדברים לרצון, שאנחנו מתחייבים לקבלם ברצון לעשותם ולממשם.

⁹ נוכחה, מלשון תוכחה או וויכוח. ראה שבת פט ע"ב: "דרש רבא: מאי דכתיב: לכו נא ונוכחה יאמר ה' ... לעתיד לבא יאמר להם הקב"ה לישראל: לכו נא אצל אבותיכם וויכוחו אתכם". ובמדרש ויקרא רבה כז ו: "בשלשה מקומות בא הקב"ה להתווכח עם ישראל ושמחו אומות העולם ואמרו כלום אילו יכולין להתווכח עם בוראן, עכשיו הוא מכלן מן העולם. בשעה שאמר להן לכו נא ונוכחה יאמר ה' (ישעיה א, יח). כיון שראה הקב"ה שאומות העולם שמיחין הפכה להם לטובה, אם יהיו חטאיכם כשנים כשלו ילבינו (שם). באותה שעה תמהו אומות העולם ואמרו זו תשובה וזו תוכחה". אומות העולם תמהות, אבל תוכחה נכונה מביאה לתשובה: "שהתוכחה גורמת לתשובה שבזמן שמודיעין לו לאדם חטאיו ומכלימין אותו חוזר בתשובה ... וכן ישעיהו הוכיח את ישראל ואמר הוי גוי חוטא ... וכן צוהו האל להוכיח לחטאים שנאמר קרא בגרון אל תחשוך, וכן כל הנביאים הוכיחו לישראל עד שחזרו בתשובה,

ידיו פרושות לקבל שבים, ואומר מתי יעשו תשובה ואקבל אותם בתשובה שלמה לפני, שנאמר: "וידוי אדם מתחת כנפיהם" (יחזקאל א ח), מלמד שהקב"ה יושב על כסא כבודו וידיו פרושות מתחת כנפי החיות לעושי תשובה ואומר: מתי יעשו ישראל תשובה שלימה לפני.¹⁰

תוספת מסכת תענית (ליברמן) פרק א

סדר תעניות כיצד? מוציאים את התיבה לרחובה של עיר ונותנים עליה אפר מקלה ולא היו מתעלפין עליה. אחד יושב ומשמרה כל היום. זקן שבהם אומר לפניהם דברי כיבושין: בניי, יתבייש אדם מחבירו ואל יתבייש אדם ממעשיו. מוטב יתבייש אדם מחבירו ואל יהא הוא ובניו מציבין ברעב. וכן הוא אומר: "למה צמנו ולא ראית". תדע מהו משיבן: "הן ביום צומכם וגוי' הן לריב ומצה תצומו וגוי' הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם וגוי'". אלא אי זהו צום שאני רוצה בו? "פתח חרצובות רשע". אם היה שרץ בידו של אחד, אפילו טובל בשילוח ובכל מימי בראשית אינו טוהר לעולם. השליך שרץ מידו, עלתה לו טבילה בארבעים סאה. וכן הוא אומר: "ומודה ועוזב ירוחם ואוי' נשא לבבינו אל כפים וגוי'".¹¹

מדרש תנחומא (בובר) פרשת בראשית סימן כח

ר' אליעזר ור' יהושע, ר' אליעזר אומר: ימים יוצרו ולא אחד בהם.¹² אמר הקב"ה: היום הזה אני גואל את בני ממצרים, וביום הזה אני קורע את היס ומפיל שונאיהם, ביום הזה אני נותן את התורה, ולא נשתנה יום אחד ולא נתחלף, הוי (אומר): ולא אחד בהם.¹³ ר' יהושע אומר: ולו אחד בהם - מימים שברא הקב"ה בחר לו אחד מהם, ואיזה הוא? זה יום הכיפורים, שנאמר: הלא זה צום אבחרהו (ישעיה נח ו). דבר אחר: ולו אחד בהם, זה יום השבת, שנאמר: "על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו" (שמות כ ו).¹⁴

ותטיב לנו החתימה

מחלקי המים¹⁵

לפיכך צריך להעמיד בכל קהל וקהל מישראל חכם גדול וזקן וירא שמים מנעוריו ואהוב להם שיהא מוכיח לרבים ומחזירן בתשובה". (רמב"ם הלכות תשובה פרק ד).

¹⁰ בגמרא יומא פו ע"א: "אמר רבי לוי: גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר: שובה ישראל עד ה' אלהיך", ואילו כאן, יד אנושית, בדמות אדם, יוצאת מכסא הכבוד ומקבלת את השבים. שהרי התשובה וכסא הכבוד, (יחד עם עוד חמישה דברים), נבראו שניהם, עוד קודם לבריאת העולם (פסחים נד ע"א). ואפילו מנשה גדול החוטאים נעשתה חתירה תחת כסא הכבוד לקבלו בתשובה. (רות רבה ה ו בעקבות הירושלמי סנהדרין י).

¹¹ מכאן משמע שלא מדובר דווקא ביום הכיפורים, אלא בכל תענית ציבור, בכל יום צום וצעקה. ראה גם בתלמוד ירושלמי מסכת תענית פרק ב הלכה א: "אמר רבי לעזר: הכזה יהיה צום אבחרהו אלא יום ענות אדם נפשו, אין זה צום שאני חפץ בו. ואי זהו צום שאני חפץ בו? הלא זה צום אבחרהו פתח חרצובות רשע התר אגודות מוטה הלא פרוש לערב לחמך וענייך מרודים תביא בית. מה כתיב בתריה? אז תקרא וי' יענה וגוי'. אמר רבי שמעון בן לקיש כתיב: ואיד יעלה מן הארץ - עלה שבר מלמטן מיד הגשמים יורדין". היינו שמדובר בתענית על הגשם. אפשר שהיו קוראים בכל תענית ציבור לא רק את ישעיהו נה (דרשו) אלא גם את הפרקים שלנו (נו, נח) והחיבור ליום הכיפורים הוא מאוחר יותר, בעקבות הברייתא במגילה, בה פתחנו, שיחידה הפטרה זו לצום יום הכיפורים.

¹² ר' אליעזר ור' יהושע דורשים את הפסוק בתהלים קלט טז: "גְּלַמִּי רָאוּ עֵינַיךָ וְעַל סַפְדְּךָ כָּלִם יִתְבּוּ יָמִים יִצְרוּ וְלֹא אָחַד בָּהֶם", ולא כתיב, ולו קרי. פסוק זה נדרש במקומות רבים על אדם הראשון, שרשרת הדורות והדין. ראה בראשית רבה כד שהבאנו לעיל. ראה פרק קלט כולו בספר תהלים. ה' יזכנו לדרוש בפרק נפלא זה, אולי בפרשת בראשית הבאה עלינו לטובה.

¹³ ר' אליעזר דורש את הכתיב, ולא, היינו, שאין יום אחד משתנה או מתחלף בחברו. לכל יום הייעוד והמועד והתפקיד שלו.

¹⁴ ר' יהושע דורש את הקרי, ולו, היינו, שיש לקב"ה יום מיוחד בשנה, לפי הדרשה הראשונה זה יום הכיפורים, והסיוע בא מהפטרה שלנו: "צום אבחרהו". ראה תוספות יום טוב מסכת יומא פרק ב משנה ב: "וכן מיוסד בסליחה דמוסף יום כפור. מתחלת איך אשא ראש וכו' ובטלו הפייסות בצום המובחר". ראה פיוט זה מאת שמעון בר יצחק במחזור יום הכיפורים של גולדשמידט עמוד 504. צום אבחרהו הפך לצום המובחר הוא יום הכיפורים. ובספר הרוקח הלכות יום הכיפורים סימן רטז מצא לכך סמך בגימטריא: "הל"א ז"ה צום אבחר"הו בגימטריא יום הכפורים". וספר המנהיג הלכות צום כיפור עמוד שנ: "ואחרי התפילה מוציאים שתי תורות וקורין ששה באחרי מות פרש' קרבנות היום, ומפטיר קורא ובעשור לחודש ומפטיר' בישעי' (עד) כי כה אמ' יי' רם ונישא עד כי פי יי' דיבר, לפי שכתו' בו הלא זה צום אבחרהו ולהכריז ולהזהיר על התשובה". וראיתי גם ראשונים ואחרונים שמסתמכים בנושא זה על רש"י על הגמרא במגילה שהבאנו לעיל: "כי כה אמר רם ונשא - ואמר: סולו סולו שמדבר במידת התשובה: הלא זה צום אבחרהו". הגם שכל יום וכל יום תענית וצום הוא טוב לתשובה, כדברי הרמב"ם הידועים בהלכות תשובה פרק ב הלכה ו: "אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר דרשו ה' בהמצאו, במה דברים אמורים ביחיד אבל צבור כל זמן שעושים תשובה וצווקין בלב שלם הם נענין שנאמר כה' אלהינו בכל קראנו אליה". על משקל זה אפשר אולי לומר שכל צום בו מקיימים: "פתח חרצובות רשע התר אגודות מוטה ושלח רצוצים חפשים וכל מוטה תנתקו: הלא פרס לרעב לחמך וענייך מרודים תביא בית כי תראה עולם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם", הוא צום אבחרהו. ועדיין יש יום בשנה, כפי שאומר ר' יהושע שהוא "לו אחד", הוא צום המובחר.

¹⁵ מים המותרים לשתייה מלאו לוגמיו גם ביום הכיפורים.